

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Декомунізація топонімів у малих містах України: аналіз можливостей і викликів на конкретному прикладі

*Надія Гончаренко,
старша наукова співробітниця
відділу культурної спадщини та пам'яткоохоронної справи*

Аналітичний огляд підготовлено в межах Програми спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії мистецтв України «Мистецький простір і культурна динаміка України у вимірах людського», реалізованої упродовж 2023 – 2025 років Інститутом культурології НАМ України та Інститутом історії України НАН України, і за грантової підтримки House of Europe (в рамках проєкту «Деколонізація: від і для культурних активістів», 2025).

Інститут культурології
Національної академії мистецтв України

КИЇВ 2026

Контекст проблеми

На час відновлення незалежності у 1991 році культурний простір України не становив самостійної системи з суб'єктною національною ідентичністю, а був частиною єдиного соціополітичного простору СРСР, в якому, на основі комуністичної ідеології, формувалася концепція нової історичної спільноти – радянського народу, «згідно з якою замість “застарілих” етнонаціональних ідентичностей мала формуватися ідентичність радянська, єдина для всіх громадян СРСР, ґрунтована на спільній ідеології, нібито спільній історії та єдиній “мові міжнаціонального спілкування” – російській»¹.

Одним із інструментів десуб'єктивізації національних ідентичностей і формування цієї «спільноти» було створення інфраструктури пам'яті², що включає нерухомі й рухомі елементи культурної спадщини, топоніми, інституції, культурні й освітні практики.

Топоніми є важливим елементом інфраструктури пам'яті, оскільки стосуються усіх соціокультурних груп суспільства й виконують подвійну роль: функціональну та символічну. Назви вулиць дозволяють не лише орієнтуватися у просторі функціонально, але й вкорінюватися у ньому світоглядно – завдяки символічному капіталу, носіями якого вони є. Назви міст і сіл формують мапу країни, що відображає її політичну (не)суб'єктність в різні історичні періоди, а також – культурні ідентичності її мешканців: обрані вільно чи під примусом. Відтак, аналізувати топоніми слід у контексті створення чи трансформації інфраструктури пам'яті, беручи до уваги перебіг цих процесів у різні історичні епохи.

¹ Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення і практичне формування. Київ: Інститут культурології, 2019, С. 131 – 132.

² Про термінологію та специфіку формування і трансформацію інфраструктури пам'яті в Україні – Гончаренко Н. Культурна спадщина сучасної України у контексті трансформації інфраструктури пам'яті. *Культурологічний вимір пам'яткоохоронної діяльності: стан, перспективи та новації*. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2025.

Топонімія України зазнала істотних змін після встановлення радянського режиму в Україні: «Тотальна зміна топоніміки в радянський період демонструвала прагнення більшовицької влади повністю розірвати з минулим [...] процес запровадження радянських топонімів в Україні мав не лише ідейно-змістове навантаження, він продовжив процеси русифікації і денаціоналізації, розпочаті ще царським режимом»³.

Вражають масштаби насичення простору радянською пропагандою, втіленою в елементах нерухомої спадщини і внесеною у державні реєстри: «У 1977 році в Україні нараховувалося понад 47 тис. пам'ятників, серед них: майже 27 тис. пам'ятників героям і подіям Великої Вітчизняної війни, близько 3 тис. – пам'ятники Леніну, близько 1 тис. – діячам комуністичної партії, революції та громадянської війни»⁴.

Отже, після Другої світової війни, більшість створюваних елементів інфраструктури пам'яті в Україні, зокрема й топонімів, утілювали саме міфологізовану версію «Великої Вітчизняної війни»⁵, згідно з якою інтерпретувалися факти, документи і перебіг подій. Тому інерція радянської версії війни довго залишалася впливовою у публічному просторі незалежної України, істотно гальмуючи деконструкцію тієї міфології в інфраструктурі пам'яті загалом і в топоніміці зокрема.

³ Тарапон О. Радянські топоніми 1920 – 1930-х рр.: історія формування та ідеологічно-ціннісне спрямування. *Наукові записки з української історії. Збірник наукових статей*. Переяслав-Хмельницький, 2016. Випуск 38. С. 104 – 105.

⁴ Гаврилук С., Гаврилук О. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи. *Основи пам'яткознавства*. Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПК, 2012. С. 278.

⁵ Гриневич Владислав. Міт війни і війна мітів. *Критика*. 2005. №5. С. 2 – 8;

Чорний Дмитро. Радянська людина в Україні: інструменти та методи конструювання специфічної історичної пам'яті (на прикладі «Історії міст і сіл Української РСР», 1960–1970-ті рр.). *Радянське «я» і радянське «ми» між ідеологією і реальністю. колективна монографія*. / заг. ред. Наталії Шліхти, упор. Тетяни Бородіної. Київ: Дух і Літера. 2024. С. 108 – 116.

Хоча процеси декомунізації⁶ в Україні розпочалися на початку 1990-х, однак відбувалися вони переважно на Заході України і частково в Києві, та стосувалися здебільшого пам'ятників і топонімів, що вшановували вождів більшовицького перевороту у жовтні 1917 року (як-от Леніна). Ширша декомунізаційна кампанія розгорнулася у другій половині 2000-х років і мала на меті демонтаж монументів і топонімів, що вшановували організаторів Голодомору.

Однак «і в політиці В. Ющенко, і в суспільстві зберігалася двоїсте ставлення до радянського періоду, зокрема – практично цілком зберігалася радянська міфологія й меморіальні практики “культу Великої Вітчизняної війни”»⁷.

З одного боку, в науковому середовищі відбувалася деконструкція радянської міфології Другої світової війни, а в шкільних підручниках історії – поступове оновлення змісту освіти⁸. З іншого, – культ Перемоги, як частина радянської міфології війни, зберігався в офіційній політиці пам'яті України, а також у комеморативних практиках на місцевому рівні⁹.

Суть проблеми

Точково під час Євромайдану і масовіше після російської агресії 2014 року на Сході України та окупації Криму, по Україні прокотилася хвиля спонтанного

⁶ Згідно із визначенням декомунізації Олександра Гриценка: «Під декомунізацією слід розуміти значно триваліший і багатогранніший політичний та соціокультурний процес підваження й навіть усунення з публічного простору та суспільної свідомості політичної, ідеологічної, а почасти й культурної спадщини комуністичного (радянського) періоду в нашій історії». Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Майстер книг, 2022. С. 8.

⁷ Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище, С. 41.

⁸ Гончаренко Н. Пам'ять про Другу світову війну в незалежній Україні: зміни в історичному наративі, державній політиці, меморіальних практиках. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Політика пам'яті та 'битви за минуле'»*. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАНУ», 2022, С. 48 – 66.

⁹ Гриценко О. Пам'ять про Другу світову війну в Україні: декомунізація дискурсу державної політики і меморіальних практик. *Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація: монографія* / Гриценко О., Гончаренко Н., Кузнєцова І. та ін. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. С. 118 – 141.

«ленінопаду», що увиразнила знецінення й заперечення значущості елементів радянської інфраструктури пам'яті, ототожнюваних із сучасною Росією. Задля врегулювання цього стихійного процесу, а також для унормованого усунення символіки тоталітарних режимів з публічного простору, 9 квітня 2015 року Верховна Рада України схвалила чотири декомунізаційні закони. Один із них, Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»¹⁰, був системною відповіддю на суспільний запит щодо демонтажу монументів і перейменування топонімів, пов'язаних із комуністичною пропагандою.

Серед причин зростання чутливості суспільства до цієї пропаганди і бажання її усувати – численні докази використання її в сучасній війні проти України. Інша причина – удоступнення для широкої аудиторії наукових і науково-популярних праць, обґрунтованих історичними джерелами, що містили знання про історію України у ХХ і про Другу світову війну, а також – деконструювали радянську міфологію «Великої Вітчизняної війни», культ «великої перемоги» і пантеон героїв, одним із яких був генерал Микола Ватутін.

Серед причин, що утруднювали реалізацію законів, дослідники вказують тривале не засудження комуністичного режиму як злочинного, відтак, ставлення до монументів і топонімів радянського періоду як значущих і вартих збереження елементів культурної спадщини¹¹. Не відрізняючи перебіг історичних подій та діяльність певних осіб від їх пізнішого використання у комуністичній пропаганді, – через топоніми чи монументи – мешканці багатьох міст і сіл різних регіонів України були (і часом є) схильні захищати їх під гаслом «це наша історія».

¹⁰ Закон України № 317-VIII «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». *Відомості Верховної Ради*, 2015. № 26, ст. 219.

¹¹ Гончаренко Н. Трансформація уявлень про культурну спадщину та дилеми вибору між її збереженням та усуненням. *Культурологічна думка*. 2024. № 2 (26). С. 137 – 150.

Значну групу опонентів змін становлять прихильники гасла «не на часі», які закликають не поспішати з перейменуваннями чи демонтажем пам'ятників, бо є, мовляв, інші – нагальніші проблеми, наприклад, фінансування ЗСУ. Цей аргумент, з одного боку, справді слушний, але водночас маніпулятивний, якщо використовується проти очищення простору України від символів комуністичної та російської пропаганди. Адже ці символи не просто топоніми чи монументи. Раніше вони служили засобами політичної індоктринації та нав'язування спотворених уявлень про історію і культуру України¹². А тепер – це інструменти гібридної війни¹³ та інформаційних спецоперацій під час широкомасштабного вторгнення не лише в Україну, а й за кордоном¹⁴.

Про важливість цих символів для росіян свідчить і те, як швидко вони, щойно окупувавши наші терени, насичують ними культурний¹⁵ і освітній¹⁶ простір України, аби стерти нашу національну та культурну ідентичність.

Ще один маніпулятивний, нібито шляхетний, аргумент проти декомунізації та деколонізації – заклик «почекати хлопців з фронту, які прийдуть і все вирішать». Невже перебуваючи у відносній безпеці, та знаючи, які важкі завдання виконують наші військові, чимало з яких були активними дієвцями процесу декомунізації і загинули нас захищаючи¹⁷, ми маємо зберігати топоніми й монументи, які

¹² Yekelchuk S. *Stalin's Empire of Memory: Russian-Ukrainian Relations in the Soviet Historical Imagination*. Toronto, 2004, University of Toronto Press. 230 p.

¹³ Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності. Монографія / В.Копійка, М.Дорошко, В. Балюк та ін. Київ, Ніка-Центр, 2018. 280 с.

¹⁴ Darczewska J. *Zawładnąć umysłami i urządzić świat Rosyjska strategia dywersji i dezinformacji*. Warszawa, 2024, Ośrodek Studiów Wschodnich. 256 s.

¹⁵ Іванець А. Створення «музеїв СВО» на окупованих територіях як елемент геноцидної війни Росії проти України. 2025. *Вісник гуманітарних наук*. 10: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17089933>

¹⁶ Потапова В., Петровець М. Підручник і війна: навчальна література РФ на окупованій території як інструмент знищення ідентичності українців. Київ: ЦГП «Альменда», 2023. 132 с.: Expert conclusions of the study «Textbooks and war».

¹⁷ Як журналіст і воїн Дмитро Сінченко, автор статті «Кропивницький: місто паралельних вимірів» / eastbook.eu. 15.11.2016. URL: <http://www.eastbook.eu/ua/2016/11/кропивницький-місто-паралельних-вим>, який аналізував перебіг декомунізації та загинув у серпні 2023 року: Його

використовуються російським режимом для фізичного знищення і ментального підпорядкування українців?

Зріле суспільство під час геноцидної війни має брати на себе відповідальність за очищення і впорядкування власного простору, приймаючи іноді складні, проте здебільшого – просто некомфортні з погляду повсякденних звичок, рішення.

Саме цей, суто функціональний аспект проблеми – твердження, що до топонімів люди звикли, а зміни назв спричиняють марні витрати і зайві клопоти, є доволі поширеним аргументом у дискусіях про перейменування.

Локальний вимір проблеми

Тож виконання законів, зокрема – зміна топонімів у процесі декомунізації виявилася складною для концептуального осмислення і непростю для практичного вирішення проблемою, про що свідчить аналіз прикладів, здійснений упродовж останніх десяти років¹⁸. Проте вона додатково ускладнюється, коли назва, яку бажано

коронна фраза - "Мир підпишемо на руїнах Кремля". На війні загинув боєць УДА, громадський лідер Дмитро Сінченко.

¹⁸ Старенький І. Топонімічний ландшафт Кам'янець-Подільського: комунізація та декомунізація. *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць*. 2016. Т. 23. С. 156–169;

Гирич Я. Перейменування міст України у зв'язку з процесом декомунізації (2015–2016 рр.). *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. 2017. Вип. 3. Серія: Історичні науки. С. 95–101.

Тахтаулова М. Харківська топонімія: етапи декомунізації. *Місто: історія, культура, суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 142–151. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/29/27>;

Короленко Б., Каретніков І., Майоров М. Декомунізація назв населених пунктів та регіонів України: основа, процес та результати. *Місто: історія, культура, суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 134–141. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/27/26>;

Гнатюк О., Мельничук А. Просторово-часові аспекти декомунізації топоніміки міста Києва. *Ідеологія і політика*. 2020. № 15 (1). С. 83–114;

Журба О.І. Оверченко О.Ю. Топоніми та пам'ятні знаки Дніпропетровська/Дніпра в процесі декомунізації. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2022. Т. 31. № 1. С. 57–64;

Данильчук Д. Деколонізація урбанонімікону міста Києва після 24 лютого 2022 року: структура нових назв. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8 (14). С. 83 – 112;

змінити, від початку була символом комуністичної пропаганди, оскільки і заснування, і назовництво відбувалося за СРСР, тож місто не мало іншої – давнішої історії.

Саме так відбувалося із Ватутіним – «наймолодшим містом Черкащини». Спершу воно було поселенням в історичній місцевості Багачеве, сформованим у 1947 році навколо об'єкта промисловості (шахти з видобутку вугілля відкритим способом), й називалося «Шахтинське» (варіанти «Юрківське селище шахтарів», «посьолок Юрбас») та підпорядковувалося сільраді сусіднього села Юрківка.

19 квітня 1949 року, Указом Верховної Ради УРСР поселенню надали статус селища міського типу і назвали на честь Миколи Ватутіна – генерала, впливового дієвця комуністичного тоталітарного режиму, який загинув під час Другої світової війни і був одним із героїв культу «великої перемоги». А статус міста Ватутіне здобуло аж у травні 1952 року.

Специфіку формування соціокультурного ландшафту українських міст після Другої світової війни, зокрема – протягом 1953 – 1991 років, та прищеплювану тоді систему цінностей проаналізував Юрій Каганов¹⁹. Його праця дозволяє зрозуміти, чому радянські ідеологічні кліше, навіть якщо викликали сумніви й висміювалися приватно в роки «перебудови і гласності», впливали на інертність суспільних настроїв після розпаду СРСР й відновлення незалежності.

Бабушко О. Зміни топоніміки Житомирщини у період незалежності України. ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. 2024. Вип. 14. С. 160 – 175.

Ковальчук Т. Створення та діяльність місцевих топонімічних комісій з декомунізації публічного простору в Україні (кінець ХХ – перша чверть ХХІ ст.). ІНТЕРМАРУМ: history, policy, culture. 2024. Вип. 15. С. 179 – 193;

Коваленко А. Топоніміка Одещини як маркер деколонізації та колективної пам'яті про російсько-українську війну періоду повномасштабного вторгнення (на матеріалах регіональних медіа) *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2025, 1(214), С. 288 – 296: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.1-37>

¹⁹ Каганов Ю. «Конструювання» радянської людини: українська версія (1953 – 1991). Запоріжжя. 2019. 420 с.

Живучість радянських міфологізованих уявлень в Україні про історію після 1991 року забезпечувалася і тим, що вони формувалася десятиліттями, охопивши не лише наративи історичної політики СРСР, утілені в культурній пам'яті, а також включала особистий досвід мільйонів людей, що передавався в особистому міжпоколінньому спілкуванні, тобто – у пам'яті комунікативній²⁰.

Через те, з одного боку, назва на честь радянського генерала доволі довго не викликала сумнівів, а тим більше спротиву, у мешканців міста Ватутіне, адже багато з них були учасниками або свідками його розбудови за УРСР в матеріальному сенсі, а також носіями радянської ідентичності – у символічному. З іншого, вони також були свідками й учасниками поетапної соціокультурної трансформації, зокрема – отримували доступ до фактів і знань про минуле, а також – до нових меморіальних практик, що включали вшанування жертв Голодомору, ліквідаторів аварії на Чорнобильській АЕС та місцевих мешканців, що загинули в Афганістані.

Причини і наслідки двоїстих уявлень про минуле міста у контексті пострадянської трансформації України проаналізував Олександр Гриценко у виданій 2014 року книжці «Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України»²¹.

²⁰ Концепцію колективної пам'яті, складовими якої є культурна і комунікативна, обґрунтував Ян Ассман, зазначаючи: «Культурна пам'ять є інститутом. Вона поширюється, об'єктивується і зберігається у символічних формах [...] щоб функціонувати як пам'ять, її символічні форми повинні не тільки зберігатися, але й поширюватися та втілюватися в суспільстві [...] Групи [...] можуть створити собі пам'ять, споруджуючи монументи і розробляючи різноманітні культурні техніки (мнемотехніки), що підтримують пам'ять або сприяють забуванню» (с. 17). За визначенням Яна Ассмана, комунікативна пам'ять формується у процесі безпосереднього спілкування: «Комунікативна пам'ять не є інституційною. Вона не підтримується жодними навчальними чи інтерпретаційними інституціями, не культивується фахівцями, не відзначається під час особливих подій. Вона не формалізована і не усталена жодними формами матеріальної символізації. Вона живе у повсякденній взаємодії та комунікації» (с. 18). Assmann Jan. *Communicative and Cultural Memory* (2011). Peter Meusburger, Michael Heffernan, Edgar Wunder (Hg.), *Cultural Memories. The Geographical Point of View (Knowledge and Space 4)* Dordrecht; Heidelberg; London; New York. p. 15 – 27.

²¹ Гриценко О. Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України. Київ: «К.І.С.», 2014. 352 с.

Використавши міждисциплінарний підхід, він запропонував аналіз історії міста, економічних і соціокультурних чинників його розвитку, формування інфраструктури пам'яті за УРСР, її зміни після 1991 року, а також висвітлив пострадянську трансформацію ідентичності його мешканців, констатуючи, станом на початок 2014 року, їхнє «інертне перебування в річищі радянського історичного метанаративу [...] що проявляється і в цілком збереженій міській радянській топоніміці, і в не усуненому до 2013 року пам'ятнику Леніну»²².

У його дослідженні також показано як формувалася «постколоніальний присмак місцевої української ідентичності, якій не заважають ані старі радянські назви вулиць, ані Ленін на головній площі».

В пізнішій праці²³ Олександр Гриценко, серед іншого, проаналізував, як, внаслідок російської війни та в процесі виконання декомунізаційних законів, мінявся символічний простір, зокрема – топоніми у Ватутіному, де, згідно із розпорядженням міського голови від 16 лютого 2016 року²⁴ замість пантеону комуністичних вождів (Леніна, Держинського, Куйбишева, Свердлова, Чапаєва та ін.), «...іменами українських історичних або культурних діячів не названо жодної вулиці – вони отримали нейтральні імена на кшталт Сонячної, Літньої, Храмової тощо»²⁵.

Тоді в місті з'явилася єдина вулиця на честь українського героя: Кірова стала вулицею Євгена Іванченка, який загинув від російських окупантів на Сході України у серпні 2015 року.

Слід зауважити, що такий «нейтральний» спосіб усунення символів комуністичної пропаганди був притаманний багатьом містам України. Місцеві ради

²² Гриценко О. Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України, С. 337.

²³ Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Майстер книг, 2022. С. 155 – 157.

²⁴ Розпорядження міського голови м. Ватутіне від 16.02.2016 № 21/04-02 «Про перейменування та присвоєння імен об'єктам прав власності територіальної громади м. Ватутіне та с. Скаливатка»: <http://vatytino-rada.gov.ua/index.php/novini/>

²⁵ Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище, С. 109.

більшою чи меншою мірою прислухалися до ініціаторів перейменувань, тож з'явилося трохи українських топонімів, однак вигулькували й російсько-імперські назви (мовляв, «антирадянські»), чимало нейтральних («Сонячних», «Каштанових»), проте збереглося і багато радянських (на честь генералів чи партизанів «Великої Вітчизняної»).

Отже, реалізація декомунізаційних законів у топоніміці, виявилася складним і тривалим процесом конкуренції на локальному рівні різних світоглядних настанов і уподобань, насправді дуже далеким від картини нав'язування київською владою «більшовицькими методами» місцевим громадам «націоналістичних» топонімів, як це змальовували наполегливі критики декомунізації²⁶.

Водночас результати цього процесу, здебільшого еkleктичні через численні компроміси, залишили незадоволеними майже всіх активних учасників, які були опонентами. Що теж цілком природно.

Актуалізація проблеми

Запит на демонтаж і усунення символів не лише комуністичної, а й російської імперської спадщини істотно збільшився після широкомасштабного вторгнення Росії 24 лютого 2022 року. Країною прокотилася стихійна хвиля «пушкінопаду», неможлива раніше через поширеність уявлень про значущість російської культури, що нібито перебуває «поза політикою». Та й декомунізаційні закони 2015 року не стосувалися попередніх історичних періодів й символів російського імперського домінування: ані мілітарного, ані культурного.

Суспільну увагу знову привернули ті елементи інфраструктури пам'яті, зокрема – топоніми, що мали бути декомунізовані раніше. Вкотре

²⁶ Куріна А. Історик Георгій Касьянов: «Способи здійснення декомунізації нагадують комуністичні практики». *Українська правда*. 7.05.2016: [https:// life.pravda.com.ua/society/2016/05/7/211912/](https://life.pravda.com.ua/society/2016/05/7/211912/)

увиразнилися масштаби ідеологічного маркування українського простору російськими та радянськими пам'ятками. У липні 2022 року – після тридцяти років незалежності, восьми років російської агресії проти України й семи років впровадження декомунізаційних законів – Експертна рада Міністерства культури та інформаційної політики з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму констатувала:

«До сьогодні публічний простір міст і сіл України, попри значну роботу, проведenu на виконання Закону України ‘Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їх символіки’, залишається перевантаженим російською імперською та радянською тоталітарною символікою»²⁷.

Відтак, упродовж 2022 року, переважно з ініціативи громадськості, в Україні було перейменовано 9859 тисяч топонімів, назви яких пов'язані з російською та радянською імперіями²⁸. Окрім широкої суспільної підтримки практично в усіх регіонах України, цей стихійний рух супроводжувався закликами законодавчо врегулювати демонтаж не лише символів комуністичного тоталітаризму, негативне ставлення до яких загострилося у 2022 році, а й російської колоніальної спадщини.

21 березня 2023 року Верховна Рада України ухвалила законопроект № 7253, який після другого читання отримав назву «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»²⁹.

Для послідовної та продуманої реалізації цього Закону, Український інститут національної пам'яті у 2023 році сформував експертну комісію з

²⁷ [Рекомендації Експертної ради з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму \(mpr.gov.ua\)](https://www.mpr.gov.ua).

²⁸ [У 2022 році в Україні перейменували майже 10 тисяч топонімів | Міністерство культури України](#)

²⁹ Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»: [Про засудження та заборону п... | від 21.03.2023 № 3005-IX](#)

науковців (істориків, мовознавців, літературознавців), що розробляє фахові висновки і рекомендації³⁰ для місцевого самоврядування щодо перейменування топонімів і демонтажу монументів, які є маркерами російської імперської політики.

Зважаючи на вкоріненість російської історичної пропаганди, наявність її символів у публічному просторі – в топонімах, у музейних експозиціях, наукових працях, дозвіллевих практиках, свої ідеї на розгляд Комісії пропонують науковці, публічні інтелектуали, дієвці культури і громадські активісти. Прикметно, що жахи війни, загибель людей і руйнування культурної спадщини не припинили дискусії, а радше навпаки – істотно пожвавили їх, оскільки чимало об'єктів містять виразні символи колоніального і тоталітарного домінування, відтак, загострюють травми і посилюють біль через нові втрати, спричинені окупантами.

Сприйняття проблеми

Перейменування міста Ватутіне Черкаської області на Багачеве – приклад успішної реалізації громадської ініціативи за зміну топоніма, що відбулася після нападу Росії у 2022 році.

Цей приклад свідчить, що збіглися у часі дві тенденції: широкий суспільний запит на відмову від символів і наративів, нав'язаних радянською історичною політикою і міфологією Великої вітчизняної війни, та реалізація державної політики пам'яті, що шляхом розроблення і впровадження законодавства уможливорює співучасть громадян в усуненні цих наративів із публічного простору України.

³⁰ Фахові висновки Експертної комісії. УІНП: Фахові висновки Експертної комісії

Зауважимо, що у вересні й листопаді 2022 року у Ватутіному відбувалося перейменування багатьох вулиць³¹, що увиразнило світоглядні та україноцентричні акценти міської топоніміки: замість російських літераторів, науковців та воєначальників, іменами яких був маркований міський простір, з'явилися імена українських письменників, поетів та видатних історичних постатей. Скажімо, замість Гагаріна з'явився Сікорський, замість Кутузова – вулиця Небесної Сотні, замість Суворова – Василь Симоненка, а замість Пушкіна – Леонтович. Пилип Орлик замінив Лермонтова, а Михайло Грушевський – Чайковського.

Зміна назви міста Ватутіне обговорювалася мешканцями ще після нападу Росії 2014 року і схвалення законів 2015 року, а також – під час перейменування вулиць у 2016 році. Проте ідея не здобула тоді ані підтримки більшості містян, ані сприяння органів місцевого самоврядування.

За словами Тамари Гарастович, співорганізаторки ініціативної групи з перейменування у 2022 році: «На жаль, у 2015 році не вдалося перейменувати місто, бо був дуже великий спротив з боку колишніх комуністів і регіоналів»³².

Інший учасник процесу перейменування, Олександр Баркар вказав ті самі причини попередньої невдачі зі зміною назви: «В 2015 році була спроба змінити назву нашого міста. Були збори в міській раді. Але тоді комуністи перемогли. В нас не вийшло»³³.

³¹ Перелік перейменованих об'єктів топоніміки громади: [Перейменування | Багачевська міська рада](#)

³² Тамара Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

Тут і далі процитовано фрагменти письмових відповідей на Питальник (Додаток 6), розроблений для підготовки Аналітичного огляду «Декомунізація топонімів у малих містах України: аналіз можливостей і викликів на конкретному прикладі». Початково було заплановано отримати розлогі відповіді принаймні 20 респондентів, як прибічників, так і опонентів перейменування, аби з'ясувати їхні аргументи в дискусіях. Це вдалося частково, оскільки в ході реалізації проекту, впродовж серпня 2025 – березня 2026 року, було отримано письмові відповіді 14-и респондентів, які підтримували перейменування.

³³ Олександр Баркар – відповіді на Питальник (архів автора).

Втім, перша спроба, хоч і невдала, знадобилася пізніше. За словами Голови ініціативної групи з перейменування Неллі Побіянської: «попередні ініціативи з перейменування стали основою для процесу перейменування у 2022 році»³⁴.

З чотирнадцяти респондентів, опитаних під час реалізації проєкту «Декомунізація топонімів у малих містах України: аналіз можливостей і викликів на конкретному прикладі», всі підтримували зміну назви міста у 2022 році, а десять з них знали про ініціативу перейменування у 2015 році та були її прихильниками.

Описуючи своє ставлення до політики пам'яті в цілому і першу спробу перейменування міста, Сергій Гарастович зазначив: «Я завжди схвалював і схвалюю ініціативу щодо втілення декомунізації, починаючи з 2014 року, і був здивований тим, що місто не змінило назву аж до 2022 року»³⁵.

Відповідаючи про сприйняття попередніх спроб перейменування, інший респондент – Юрій Насікан – констатував: «Про процеси декомунізації та перейменування міст і вулиць я знав ще з 2015 року і підтримував ці процеси. Ще до 2022 року був за перейменування нашого міста, брав участь в громадських опитуваннях, голосуваннях та поширенні інформації про це серед знайомих, освітян та учнівської молоді міста»³⁶.

Він також підкреслив власну мотивацію зміни топонімів: «Ставився і ставлюсь до процесів подолання радянських міфів, наративів та стереотипів позитивно та беру в цьому свою посильну участь»³⁷.

Водночас деякі респонденти – прихильники декомунізації, як-от Ігор Кошлак, зазначили, що в молоді роки не замислювались над тим, наскільки

³⁴ Неллі Побіянська – відповіді на Питальник (архів автора).

³⁵ Сергій Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

³⁶ Юрій Насікан – відповіді на Питальник (архів автора).

³⁷ Юрій Насікан – відповіді на Питальник (архів автора).

доречною є назва міста на честь радянського генерала: «В дитячому та частково в юнацькому віці не замислювався. З часом, коли з'явилися альтернативні джерела інформації – замислювався»³⁸.

Одна із респонденток, Анна Барвінченко, констатувала, що Микола Ватутін асоціюється в неї «із невдачами на фронті Другої Світової, і його пораненням у сідницю», і цим визначається її ставлення до перейменування: «Коли було Ватутіне, неприємні були емоції. Я хотіла, щоб місто мало іншу назву. А коли відбулося перейменування, все стало на свої місця»³⁹.

Наталя Савченко теж висловила критичне сприйняття Ватутіна як історичної особи: «Знала, що Ватутін – радянський генерал. “М’ясник”, який посилав на беззмістовну смерть українських солдат під час Другої Світової війни»⁴⁰.

Відповіді учасників опитування також свідчать про їхнє критичне ставлення до містян, які не цікавляться історією, через те можуть залишалися в полоні пропаганди і не усвідомлювати необхідність її деконструкції.

Скажімо, Ігор Кошлак зауважив: «З часів СРСР і до сьогодні далеко не всі (а можливо більшість) не розуміють різницю між Другою світовою війною та Великою Вітчизняною війною [...] від деяких етнічних росіян так і деяких українців-малоросів чую одні і ті самі фрази, формулювання (усе як під копірку)»⁴¹.

На погляд Сергія Гарастовича, причина найменування міста в честь генерала полягала в тому, що: «Комуністична пропаганда описувала його як видатного полководця Другої світової війни». Гарастович також назвав причини власної переоцінки минулого, що відбувалася на основі аналізу

³⁸ Ігор Кошлак – відповіді на Питальник (архів автора).

³⁹ Анна Барвінченко – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁰ Наталя Савченко – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴¹ Ігор Кошлак – відповіді на Питальник (архів автора).

радянської пропаганди: «тільки пізніше, після того як відкрилися архіви та інші джерела інформації, мені стало зрозуміло, що слава і велич генерала побудована комуністичним режимом для того, щоб відволікти увагу громадськості від пам'яті полеглим та обілити злочини, насамперед перед українським народом»⁴².

З відповідей респондентів очевидно: саме завдяки більшій поінформованості, з плином часу мінялися їхні уявлення. Саме внаслідок деконструкції міфологізованої версії Другої світової війни у культурі пам'яті, відбувалася зміна їхніх поглядів і на історію України в цілому, і на топонім.

Як відповів один із респондентів: «На початку 2000-х детальніше знайомлячись із замітками в ЗМІ, матеріалами УІНП, історичними дослідженнями почав розуміти радянські наративи і міфи, які були пов'язані із подіями Другої світової війни на теренах України»⁴³.

Відповідаючи про ставлення до назви міста, Світлана Барвінченко зазначила: «знала, що вона історична, пов'язана з радянським воєначальником [...] а коли дізналась, хто він, то асоціація з катом»⁴⁴.

Хоча для Оксани Шарової постать Ватутіна «не асоціюється ні з чим», водночас прикметним було її ставлення до топоніма: «назва міста для мене була дивною з перших днів»⁴⁵.

Як видно з відповідей респондентів, символічне навантаження назви міста могло відходити на другий план для молодших поколінь мешканців, а топонім був звичним, хоч і непривабливим. Проте їм не подобалася скорочена й жаргонна, нібито позбавлена ідеологічності назва: «це було чимось таким,

⁴² Сергій Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴³ Юрій Насікан – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁴ Світлана Барвінченко – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁵ Оксана Шарова – відповіді на Питальник (архів автора).

що сприймалось як константа. Жаргонна назва “Вата” не подобалась навіть до 2014 року, а потім – тим більше»⁴⁶.

Попри те, що радянська пропаганда була різноманітною і повсюдною, охопивши всі аспекти культурної пам’яті суспільства, дізнатися про заборонені чи спотворені явища історії України містяни могли завдяки знанням, що передавалися через комунікативну пам’ять, тобто – через особисте, родинне спілкування: «Історію міста знаю за розповідями дідуся та батька, які працювали на шахті Козацька [...] Бабуся з болем в душі постійно розповідала мені про ті страшні пережиті роки. Голод та жахи Другої світової війни в Україні. Я вважаю що настав час позбутися радянського минулого»⁴⁷.

Тож саме ці родинні історії вплинули на підтримку респонденткою ідеї перейменування: «Дуже вдячна своїй громаді, що підтримали ініціативу перейменування нашого міста»⁴⁸.

Як бачимо із відповідей респондентів, саме завдяки інтересу до минулого і доступності сучасних історичних досліджень, у мешканців формувалися негативні асоціації з іменем Ватутіна.

За словами Олександра Баркара: «На мій погляд інформації зараз більше ніж достатньо, щоб уявити собі обсяг тієї брехні, тієї пропаганди, якою нас “годували” комуністичні власті»⁴⁹.

Респонденти також зазначають, що пошук достовірних знань з перевірених джерел є критично важливим, і саме такі навички істотно впливають на їхнє ставлення до подій, осіб чи явищ минулого, адже «людиною дуже легко маніпулювати, якщо у неї немає певної бази знань [...] будь-яку

⁴⁶ Дмитро Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁷ Лариса Ледок – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁸ Лариса Ледок – відповіді на Питальник (архів автора).

⁴⁹ Олександр Баркар – відповіді на Питальник (архів автора).

інформацію не можна сприймати як факт без перевірки, оскільки окрім емоцій там можуть бути ще й маніпуляції»⁵⁰.

Частина містян опонувала перейменуванню через різні причини, що їх побіжно згадували учасники опитування⁵¹. Це стосується не лише звичної для них значущості Ватутіна, як історичного діяча, а й практичного виміру повсякдення. Олександр Баркар вказав на суто функціональний чинник спротиву: «Були, що підтримували, а були, що не хотіли цього. Лякалися, що треба буде всі документи переробляти»⁵².

Міркуючи про причини негативного ставлення до зміни назви, Оксана Шарова зауважила: «На жаль, у місті, так мені здається, багато людей, які ностальгують за радянськими часами, а ще таких, які замість конкретних пропозицій, просто поливають брудом аби кого»⁵³.

А Світлана Барвінченко, висловлюючись про дискусії та суперечки навколо перейменування, констатувала можливий психологічний дискомфорт: «Зміни завжди болісні, але правда повинна бути першою»⁵⁴.

Описуючи власний емоційний стан у контексті дискусій, Юрій Шаров визнав, що на нього «впливають закостенілість мислення, відкидання історичних фактів, відсутність бажання перевірити факти з радянської історіографії», а стосовно сприйняття змін зауважив: «головним на мою думку є бажання і сміливість у відмові від штучно сформованих звичок, образів»⁵⁵.

Характеризуючи власне сприйняття дискусій про історію, Раїса Дейна висловила «розчарування в тому, що так мало людей цікавиться цим»,

⁵⁰ Дмитро Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵¹ Отримати відповіді респондентів, які були опонентами перейменування не вдалося, тож тут процитовано міркування про їхні мотиви, надані учасниками опитування.

⁵² Олександр Баркар – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵³ Оксана Шарова – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵⁴ Світлана Барвінченко – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵⁵ Юрій Шаров – відповіді на Питальник (архів автора).

зауваживши, що для неї основними джерелами знання про минуле є «історична література, дослідження сучасних українських істориків та офіційні історичні джерела»⁵⁶.

Практично всі респонденти підкреслюють значущість обізнаності з історією України. На думку Ігоря Кошлака: «знання необхідні. КОНЧЕ НЕОБХІДНІ (виділення респондента – *Н.Г.*). Україні об'явлено інформаційну війну [...] для мене важливо: український погляд на історію. Принаймні на історію України»⁵⁷.

Потребу проведення дискусій про минуле і готовність бути їхніми учасниками висловило вісім учасників опитування. За словами Раїси Дейни «ідея перейменування дала початок досить емоційним дискусіям між мешканцями міста, на основі розбіжностей щодо назви та її історичного походження»⁵⁸. Наталя Савченко зауважила, що дискусії є «необхідним елементом процесу»⁵⁹, а Неллі Побіянська зазначила, що сприймає дискусії «як частину боротьби за незалежність»⁶⁰.

Інформаційна кампанія ініціативної групи з перейменування спиралася на доступні наукові й науково-популярні дослідження про Другу світову війну, і на усвідомлення того, що росіяни використовують міфологізовану версію війни в сучасній агресії проти України:

«Росіяни, починаючи приблизно з 2004 року, все частіше почали використовувати у своїй пропаганді історію, здебільшого перекручену, Другої світової війни, а з початком війни з Україною в 2014 році це стало фундаментом їхньої ідеології. Цю тенденцію можна простежити в численних публікаціях

⁵⁶ Раїса Дейна – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵⁷ Ігор Кошлак – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵⁸ Раїса Дейна – відповіді на Питальник (архів автора).

⁵⁹ Наталя Савченко – відповіді на Питальник (архів автора).

⁶⁰ Неллі Побіянська – відповіді на Питальник (архів автора).

російських видань як на телебаченні, так і в мережі Інтернет, які були або є доступними мені»⁶¹.

Вирішення проблеми

Після широкомасштабного вторгнення Росії у 2022 році, відвертої геноцидної риторики її керівників і пропагандистів із закликами знищувати українців, а особливо після оприлюднення воєнних злочинів, здійснених в Ірпені, Бучі й інших містах, настрої українців істотно змінилися.

У квітні 2022 року, мешканці міста Ватутіне створили ініціативну групу для проведення інформаційної кампанії з перейменування міста: «В 2022 знову підняли це питання. Були обговорення, збирали підписи за перейменування. Розповідали містянам, хто такий був Ватутін»⁶².

Аби отримати переконливі аргументи, учасники ініціативної групи у травні 2022 року звернулися з листами – зверненнями до наукових та державних інституцій щодо наукових висновків та експертних рекомендацій.

У зверненні до Українського інституту національної пам'яті⁶³, як органу виконавчої влади, йшлося про експертні рекомендації щодо коректної, узгодженої із законодавством процедури перейменування, а також – прохання дати експертні відповіді на два запитання:

«Чому українські міста отримували після Другої світової війни пропагандистські назви замість історичних?», «Наскільки важливою є проблема перейменування у період нової агресії Росії проти України?».

⁶¹ Сергій Гарастович – відповіді на Питальник (архів автора).

⁶² Олександр Баркар – відповіді на Питальник (архів автора).

⁶³ Див. Додаток 1 – звернення до Українського інституту національної пам'яті.

У зверненні до Інституту історії України НАН України⁶⁴ містився запит щодо наукового експертного висновку про Миколу Ватутіна як історичну особу і дієвця комуністичного тоталітарного режиму, вшанування якого суперечить Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів та заборону пропаганди їхньої символіки». Окрім того, звернення також містило два запитання:

«Якою була роль генерала Ватутіна у боротьбі проти українського визвольного руху 1920-х років?», «Чи пов'язане іменування міста на честь генерала Ватутіна із радянською пропагандою?».

Звернення з підписами учасників ініціативної групи 10 червня 2022 року були опубліковані в місцевій газеті «Місто робітнице»⁶⁵.

Водночас, упродовж 23 травня – 23 червня 2022 року відбувалося опитування мешканців громади про перейменування міста. Після отримання наукових висновків⁶⁶ та експертних рекомендацій⁶⁷, ініціативна група у липні 2022 року звернулася з пропозицією до міськради провести обговорення про обрання нової назви міста.

14 липня відбулося засідання Комісії з найменування та перейменування назв населеного пункту, вулиць, площ Ватутінської міської територіальної громади. Комісія прозвітувала про опитування мешканців, оголосивши, що загалом участь в голосуванні через Гугл-форму взяла 491 особа. Тоді пропозицію щодо перейменування міста підтримало 209 осіб, не підтримало 282 особи. Натомість пропозицію з перейменування вулиць підтримало 51,9%, не підтримало – 45,9 %. Присутніх також ознайомили із відповідями науковців та рекомендаціями експертів. Історичні факти й документи, згадані в

⁶⁴ Див. Додаток 2 – звернення до Інституту історії України НАН України

⁶⁵ Див. Додаток 3 – фотокопія публікації у газеті «Місто робітнице» від 10 червня 2022 року.

⁶⁶ Див. Додаток 4 – відповідь Українського інституту національної пам'яті.

⁶⁷ Див. Додаток 5 – відповідь Інституту історії України НАН України.

науковому висновку істориків, та експертні рекомендації співробітників Інституту національної пам'яті, підтвердили обґрунтованість аргументів на користь перейменування назви міста і пояснили необхідність слідувати процедурі перейменування.

Оскільки місто було засноване за СРСР і початково назване іменем радянського генерала, то обрання нової назви, а не повернення попередньої, історичної, як у багатьох інших випадках, виявилось складним завданням і спричинило палкі суперечки в місті.

21 вересня, відбулося чергове засідання Комісії, на якому прийняли рішення продовжити збирання пропозицій щодо нової назви міста і громади. За підсумками онлайн-голосування назва Багачеве набрала найбільшу кількість (206) голосів, про що писали регіональні медіа, позитивно оцінивши ідеї перейменування і наполегливість мешканців у процесі вирішення проблеми: «Жителі громади взяли участь в обговоренні перейменування назви міста Ватутіне через гугл-форму. Повторний збір пропозицій проводився протягом двох місяців з 23 вересня по 23 листопада»⁶⁸.

12 грудня 2022 року в міській раді відбулося громадське обговорення з приводу обрання нової назви міста. Спираючись на результати онлайн-голосування та громадського обговорення, 22 грудня 2022 року міська рада на 33-й сесії прийняла Рішення № 33-16/VIII «Про порушення клопотання щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області», констатує:

«Очищення публічного простору від маркерів імперських претензій на українські землі повинно супроводжуватися глибшим переосмисленням цієї частини української історичної та культурної спадщини, виробленням на рівні суспільства відповідних наративів. Тобто йдеться про процес, який буде не

⁶⁸ Ватутіне на Черкащині хочуть назвати Багачеве — Суспільне Черкаси

стільки відсіканням певного історичного періоду, скільки його переосмисленням, новим науковим відкриттям поза нав'язуваними московою міфами.

Так і назва нашого міста потребує зміни. З травня місяця поточного року проводився збір пропозицій щодо перейменування міста Ватутіне. З урахуванням пропозицій місцевого населення пропонується змінити назву міста Ватутіне на місто Багачеве»⁶⁹.

Тож назва історичної місцевості, де у 1947 році було засновано промислове селище, здобула найбільшу підтримку мешканців, які виступали за зміну топоніма, і саме за неї проголосувала більшість депутатів міської ради.

Ця подія висвітлювалася низкою регіональних та всеукраїнських медіа: «Далі перейменування Ватутіного на Багачеве розглядатиметься Черкаською обласною радою, а в разі згоди – Верховною Радою України. Ми почали цей процес у травні й, дай Бог, щоби в травні наступного року закінчили. Бо треба, щоби Верховна Рада знайшла вікно для такого голосування, а їй зараз не до цього»⁷⁰.

Проте частина мешканців, яка була проти і перейменування, і обраної назви, 10 січня 2023 року звернулася до Черкаського окружного адміністративного суду з позовом до Ватутінської міської ради Черкаської області, в якому просила визнати протиправним та скасувати рішення від 22 грудня 2022 року №33-16/V111 «Про порушення клопотання щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області», заявивши, що рішення про перейменування прийнято за відсутності підстав для перейменування,

⁶⁹ Ватутінська міська рада Черкаської області РІШЕННЯ № 33- 16/VIII від 22.12.2022 «Про порушення клопотання щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області» : [d45b515332b370ab30d8a4f6b476c33a.doc](#)

⁷⁰ [На Черкащині вирішили перейменувати місто Ватутіне на Багачеве](#)

передбачених Законом України «Про географічні назви», а також не враховано думку громадян.

Міська рада, за словами позивача: «не вжила належних заходів до залучення до громадського обговорення вказаного питання якомога більшої кількості заінтересованих осіб та не використала у повній мірі власні організаційні можливості, а отже не забезпечила можливість реалізації мешканцями територіальної громади їх права на вирішення питань місцевого значення»⁷¹.

6 березня 2023 року в Черкаському окружному адміністративному суді відбулось підготовче засідання стосовно скасування рішення Ватутінської міської ради про перейменування міста на Багачеве. А 25 травня 2023 року Рішенням Черкаського окружного адміністративного суду в задоволенні позову було відмовлено повністю.

Покликаючись на відповідь Українського інституту національної пам'яті, де йдеться про «заангажованість Ватутіна М.Ф. комуністичною та російською пропагандою, враховуючи те, що його особа використовується з метою возвеличення “слави російської зброї”, Інститут підтримує ідею перейменування міста Ватутіне», а також про те, що «збір пропозицій щодо перейменування міста Ватутіне здійснювався відділом з питань внутрішньої політики виконавчого комітету Ватутінської міської ради [...] у чіткій відповідності з процедурою, визначеною Положенням про порядок найменування та перейменування населеного пункту...», суд встановив:

«За вказаних обставин організатором громадських обговорень виконавчим комітетом Ватутінської міської ради були вчинені достатні заходи для з'ясування думки жителів міста щодо його нової назви [...] встановлені

⁷¹ Черкаський окружний адміністративний суд у складі головуючого судді Руденко А.В. Справа № 580/172/23: Постанова 25 травня 2023 року: [Єдиний державний реєстр судових рішень](#).

факти свідчать про відповідність дій Ватутінської міської ради при прийнятті спірного рішення нормам діючого законодавства, оскільки воно ухвалено на підставі, встановленій законом, та відповідно до законодавчо встановленої процедури, міська рада не вийшла за межі наданих їй повноважень, визначених ст. 26 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, а також не порушила вимоги ст.19 Конституції України, яка зобов'язує органи місцевої влади та їх посадових осіб діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачений Конституцією та законами України»⁷².

У рішенні суду також зазначено, що «Ключовим у цій справі є питання наявності підстав для перейменування міста Ватутіне, позаяк позивач стверджує про відсутність підстав, передбачених статтею 5 Закону України “Про географічні назви”. Матеріали справи свідчать, що фактичною підставою для перейменування міста Ватутіне була необхідність приведення назви міста у відповідність із вимогами Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”»⁷³.

Відтак, суд постановив, що рішення від 22 грудня 2022 року №33-16/V111 «Про порушення клопотання щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області» прийнято Ватутінською міською радою на законних підставах і скасуванню не підлягає⁷⁴.

Тож позивач подав апеляцію до Шостого апеляційного адміністративного суду, засідання якого відбулося 19 вересня 2023 року. Суд

⁷² Черкаський окружний адміністративний суд у складі головуючого судді Руденко А.В. Справа № 580/172/23: Постанова 25 травня 2023 року: [Єдиний державний реєстр судових рішень](#).

⁷³ Черкаський окружний адміністративний суд у складі головуючого судді Руденко А.В. Справа № 580/172/23: Постанова 25 травня 2023 року: [Єдиний державний реєстр судових рішень](#).

⁷⁴ Там само.

розглянув апеляційну скаргу позивача на рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 25 травня 2023 року, і своєю Ухвалою від 24 липня 2023 року відкрив апеляційне провадження та призначив розгляд апеляційної скарги у відкритому судовому засіданні на 13 вересня 2023 року⁷⁵. Оскільки учасники судового процесу не з'явилися на судові засідання і не забезпечили присутність уповноважених представників, подальший розгляд справи здійснювався у порядку письмового провадження.

Розглядаючи позов, Шостий апеляційний адміністративний суд констатував: «відповідно до приписів підпункту “є” пункту 4 частини першої статті 1 Закону №317-VIII, з врахуванням висновку Українського інституту національної пам'яті дають підстави зробити висновок, пов'язаність Ватутіна М.Ф. з встановленням радянської влади на території Луганщини є самостійною підставою для прийняття рішення про приведення назви міста у відповідність із вимогами Закону України “Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки”»⁷⁶.

Відтак, Колегія суддів дійшла висновку: «Враховуючи викладене, колегія суддів вважає обґрунтованими висновки суду першої інстанції, що перейменування міста Ватутіне вчинене відповідачем на законній підставі, отже доводи позивача в цій частині є необґрунтованими».

А щодо скарги позивача на порушення процедури перейменування, Колегія суддів, розглянувши всі надані міськрадою документи про громадські обговорення та голосування, встановила: «Отже, колегія суддів погоджується з висновком суду першої інстанції, що збір пропозицій щодо перейменування

⁷⁵ Шостий апеляційний адміністративний суд. Справа № 580/172/23. Постанова 19 вересня 2023 року: [Єдиний державний реєстр судових рішень](#).

⁷⁶ Шостий апеляційний адміністративний суд. Справа № 580/172/23. Постанова 19 вересня 2023 року: [Єдиний державний реєстр судових рішень](#).

міста Ватутіне здійснювався відділом з питань внутрішньої політики виконавчого комітету Черкаської міської ради, тобто організатором громадських обговорень – виконкомом Ватутінської міської ради, у чіткій відповідності з процедурою, визначеною Положенням №26-6/V111»⁷⁷.

На підставі документів про громадські обговорення і голосування, Колегія суддів констатувала, що громадські обговорення проводилися з травня по грудень 2022 року, мешканці міста Ватутіне тричі повідомлялись про збір пропозицій щодо нової назви, а також зауважила: «Наразі, участь у громадських обговореннях є правом громадян, отже пасивна поведінка жителів міста Ватутіне щодо обговорення нової назви міста не може слугувати перешкодою для прийняття рішення про перейменування»⁷⁸.

Отже, 19 вересня 2023 року Шостий апеляційний адміністративний суд постановив залишити рішення Черкаського окружного адміністративного суду від 25 травня 2023 року без змін.

Зрештою, Черкаський окружний адміністративний суд 25 червня 2024 року оцінив докази у справі щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області та дійшов висновку, що рішення Ватутінської міської ради щодо перейменування міста Ватутіне на місто Багачеве Черкаської області прийняте на законній підставі і скасуванню не належить⁷⁹.

А 19 вересня 2024 року ВРУ проголосувала⁸⁰ за перейменування 327 населених пунктів, у тому числі Ватутіне на Багачеве, у рамках виконання

⁷⁷ Там само.

⁷⁸ Там само.

⁷⁹ Суд сукупно оцінив докази у справі щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області: Суд сукупно оцінив докази у справі щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області

⁸⁰ Постанова Верховної Ради України «Про перейменування окремих населених пунктів та районів»: Про перейменування окремих н... | від 19.09.2024 № 3984-IX.

Закону «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії».

Отже, процес декомунізації топоніма Ватутіне й заміна його на Багачеве, учасниками якого були місцеві мешканці (як прибічники перейменування, так і опоненти), науковці з Інституту історії України та працівники Українського інституту національної пам'яті, Ватутінська міська рада, Черкаська обласна рада, суди різної інстанції і, зрештою, Верховна Рада України, почався 10 років тому, а його активний етап тривав упродовж 2 років. Цей процес показав, наскільки довготривалим виявився вплив радянської історичної політики на українських теренах, і водночас – наскільки важливими є питання національної ідентичності для мешканців, що позбуваються спотворених уявлень про минуле: як про історію України в цілому, так і про розвиток рідного міста.

Ключові етапи цього процесу засвідчили наявність демократичних процедур, що уможлиблюють участь різних соціокультурних груп у вирішенні суспільних проблем, а його тривалість показує трансформацію українського суспільства зсередини, де замість механізмів примусу, традиційних для радянського способу здійснення влади, формується спроможність громадян самостійно реалізовувати як приватні інтереси, так і суспільні.

Висновки

Проаналізувавши ідею зміни топоніма, як символу радянської тоталітарної пропаганди, у контексті процесів декомунізації, а також – опір частини громади перейменуванню та роботу іншої частини громади для практичного вирішення цієї проблеми, на прикладі міста Багачеве (раніше Ватутіне) Черкаської області, можемо зробити наступні висновки:

- використання Росією міфологізованої версії Великої вітчизняної війни не лише спотворило історію Другої світової війни, а й нав'язало культ перемоги, уособлений генералами червоної армії, що вкоренився в культурі пам'яті усіх республік колишнього СРСР;

- сучасна Росія використовує радянську історичну міфологію, задля збереження впливу на свідомість українців, як обґрунтування війни проти України та інструмент ліквідації національної ідентичності;

- вплив радянської пропаганди та історичної міфології на мешканців України, зокрема – невеликих міст, залишається істотним, якщо збігається із давно поширеними і спотвореними уявленнями про минуле;

- необхідно аналізувати уявлення про історію, що функціонують на рівні локальних громад, оскільки вони можуть відрізнитися від національного нарративу, що формується українськими науковцями, якщо населення перебуває під впливом радянських стереотипів або сучасної російської історичної пропаганди;

- слід проводити просвітницькі інформаційні кампанії у локальних громадах, роз'яснювати ключові питання національної історії, використовуючи якісні наукові та науково-популярні праці, залучаючи місцеву інтелігенцію, учителів, журналістів, працівників культури, краєзнавців.

Рекомендації

для ініціативних груп, осередків громадянського суспільства, дієвців культури та органів місцевого самоврядування у роботі з мешканцями громад з питань перейменування:

Якщо у громаді зберігаються топоніми, що є символами російської імперської чи радянської тоталітарної пропаганди, які підлягають демонтажу чи заміні, передовсім варто провести роз'яснювальну інформаційну кампанію, висвітлюючи причини та історію їх появи, а також цінності, які вони пропагують.

Слід проводити громадські обговорення і дискусії, за участі місцевої інтелігенції і запрошених науковців, аби на основі фактів і наукових досліджень пояснювати:

1. Коли названо місто, село чи вулицю;
2. З чиєї ініціативи та за яких обставин з'явився саме цей топонім;
3. Які історичні події, особи чи явища відображено в топонімі;
4. Наскільки топонім відображає події локальної чи загальної (регіональної, національної) історії;
5. Що чи кого топонім ушановує, яку подію чи явище культури прославляє;
6. Які світоглядні настанови чи політичні уподобання асоціюються із топонімом;
7. Чи мінялося пізніше, під впливом нового знання чи утворення нових держав, ставлення до подій та осіб, на честь яких з'явився топонім;
8. Наскільки сучасна ідентичність мешканців суголосна із цінностями, що їх втілює чи вшановує топонім;

9. Чи може топонім бути використаний для збереження тоталітарної пропаганди чи просування російських колоніальних концептів;
10. Наскільки топонім асоціюється із травматичним досвідом минулого, застосуванням тоталітарних і колоніальних практик до локальної спільноти;
11. Чи суголосний топонім цінностям демократичної країни, знанням про історію та культури України.

Перелік учасників опитування:

Неллі Побіянська (к.ю.н., нотаріус), Тамара Гарастович (викладач англійської мови), Анна Барвінченко (філолог), Наталя Савченко (викладач англійської мови), Ігор Кошлак (судноводій), Олександр Баркар (приватний підприємець), Дмитро Гарастович (програміст), Юрій Шаров (вчитель біології), Юрій Насікан (вчитель історії), Раїса Дейна (приватний підприємець), Сергій Гарастович (програмний інженер), Оксана Шарова (педагог), Лариса Ледок (вчитель історії), Світлана Барвінченко (вчитель математики).

Перелік Додатків:

Додаток 1 – звернення до Українського інституту національної пам'яті.
Додаток 2 – звернення до Інституту історії України НАН України.
Додаток 3 – фотокопія публікації у газеті «Місто робітниче» з підписами учасників ініціативної групи.
Додаток 4 – відповідь Українського інституту національної пам'яті.
Додаток 5 – фотокопія публікації у газеті «Місто робітниче» з відповіддю Інституту історії України НАН України.
Додаток 6 – питальник, розроблений у межах реалізації проекту «Декомунізація топонімів у малих містах України: аналіз можливостей і викликів на конкретному прикладі».

Джерела і література:

Бабушко О. Зміни топоніміки Житомирщини у період незалежності України. ІНТЕРМАРУМ: історія, політика, культура. 2024. Вип. 14. С. 160 – 175.

Ватутіне на Черкащині хочуть назвати Багачеве — Суспільне Черкаси

Ватутінська міська рада Черкаської області Рішення № 33-16/VIII «Про порушення клопотання щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області»:
d45b515332b370ab30d8a4f6b476c33a.doc

Гаврилук С., Гаврилук О. Історичний нарис пам'яткоохоронної справи. *Основи пам'яткознавства*. Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, 2012.

Гирич Я. Перейменування міст України у зв'язку з процесом декомунізації (2015–2016 рр.). *Соціум. Документ. Комунікація: збірник наукових статей*. 2017. Вип. 3. Серія: Історичні науки. С. 95–101.

Гібридна війна Росії проти України після Революції гідності. Монографія / В.Копійка, М.Дорошко, В. Балюк та ін. Київ, Ніка-Центр, 2018. 280 с.

Гнатюк О., Мельничук А. Просторово-часові аспекти декомунізації топоніміки міста Києва. *Ідеологія і політика*. 2020. № 15 (1). С. 83–114.

Гончаренко Н. Культурна спадщина сучасної України у контексті трансформації інфраструктури пам'яті. *Культурологічний вимір пам'яткоохоронної діяльності: стан, перспективи та новації*. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2025.

Гончаренко Н. Пам'ять про Другу світову війну в незалежній Україні: зміни в історичному наративі, державній політиці, меморіальних практиках. *Матеріали міжнародної наукової конференції «Політика пам'яті та 'битви за минуле'»*. Київ: Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАНУ», 2022, С. 48 – 66.

Гончаренко Н. Трансформація уявлень про культурну спадщину та дилеми вибору між її збереженням та усуненням. *Культурологічна думка*. 2024. № 2 (26). С. 137 – 150.

Гриневич В. Міт війни і війна мітів. *Критика*. 2005. №5. С. 2 – 8.

Гриценко О. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище. Київ: Майстер книг, 2022.

Гриценко О. Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення і практичне формування. Київ: Інститут культурології, 2019. 256 с.

Гриценко О. Пам'ять місцевого виробництва. Трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України. Київ: «К.І.С.», 2014. 352 с.

Гриценко О. Пам'ять про Другу світову війну в Україні: декомунізація дискурсу державної політики і меморіальних практик. *Культура пам'яті сучасного українського суспільства: трансформація, декомунізація, європеїзація: монографія* / Гриценко О., Гончаренко Н., Кузнецова І. та ін. Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2020. С. 118 – 141.

Данильчук Д. Деколонізація урбанонімікону міста Києва після 24 лютого 2022 року: структура нових назв. *Вісник науки та освіти*. 2023. № 8 (14). С. 83 – 112.

Журба О.І. Оверченко О.Ю. Топоніми та пам'ятні знаки Дніпропетровська/Дніпра в процесі декомунізації. *Дослідження з історії і філософії науки і техніки*. 2022. Т. 31. № 1. С. 57–64.

Закон України № 317-VIII «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». *Відомості Верховної Ради*, 2015. № 26, ст. 219.

Закон України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії»: Про засудження та заборону п... | від 21.03.2023 № 3005-IX

Іванець А. Створення «музеїв СВО» на окупованих територіях як елемент геноцидної війни Росії проти України. 2025. *Вісник гуманітарних наук*. 10: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17089933>

Каганов Ю. «Конструювання» радянської людини: українська версія (1953 – 1991). Запоріжжя. 2019. 420 с.

Коваленко А. Топоніміка Одещини як маркер деколонізації та колективної пам'яті про російсько-українську війну періоду повномасштабного вторгнення (на матеріалах регіональних медіа) *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*, 2025, 1(214), С. 288 – 296: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2025-214.1-37>

Ковальчук Т. Створення та діяльність місцевих топонімічних комісій з декомунізації публічного простору в Україні (кінець ХХ – перша чверть ХХІ ст.). *INTERMARUM: history, policy, culture*. 2024. Вип. 15. С. 179 – 193.

Короленко Б., Каретніков І., Майоров М. Декомунізація назв населених пунктів та регіонів України: основа, процес та результати. *Місто: історія, культура*,

суспільство. 2017. № 1 (2). С. 134–141. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/27/26>.

Куріна А. Історик Георгій Касьянов: «Способи здійснення декомунізації нагаду ють комуністичні практики». *Українська правда*. 7.05.2016: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/05/7/211912/>

Перелік перейменованих об'єктів топоніміки громади: [Перейменування | Багачевська міська рада](#)

Постанова Верховної Ради України «Про перейменування окремих населених пунктів та районів»: [Про перейменування окремих н... | від 19.09.2024 № 3984-IX](#).

Потапова В., Петровець М. Підручник і війна: навчальна література РФ на окупованій території як інструмент знищення ідентичності українців. Київ: ЦГП «Альменда», 2023. 132 с.: [Expert conclusions of the study «Textbooks and war»](#).

[Рекомендації Експертної ради з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму \(uinp.gov.ua\)](#).

Розпорядження міського голови м. Ватутіне від 16.02.2016 № 21/04-02 «Про перейменування та присвоєння імен об'єктам прав власності територіальної громади м. Ватутіне та с. Скаливатка»: <http://vatytino-rada.gov.ua/index.php/novini/>

Сінченко Д. Кропивницький: місто паралельних вимірів / eastbook.eu. 15.11.2016. URL: <http://www.eastbook.eu/ua/2016/11/кропивницький-місто-паралельних-вим>

Суд сукупно оцінив докази у справі щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області: [Суд сукупно оцінив докази у справі щодо перейменування міста Ватутіне Черкаської області](#)

Суд розглянув справу щодо скасування рішення про перейменування міста Ватутіне на місто Багачеве на Черкащині. Судово-юридична газета. 25.06.2024.

Старенький І. Топонімічний ландшафт Кам'янця-Подільського: комунізація та декомунізація. *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць*. 2016. Т. 23. С. 156–169.

Тарапон О. Радянські топоніми 1920 – 1930-х рр.: історія формування та ідеологічно-ціннісне спрямування. *Наукові записки з української історії. Збірник наукових статей*. Переяслав-Хмельницький, 2016. Випуск 38. С. 104 – 105.

Тахтаулова М. Харківська топонімія: етапи декомунізації. *Місто: історія, культура, суспільство*. 2017. № 1 (2). С. 142–151. URL: <http://mics.org.ua/journal/index.php/mics/article/view/29/27>.

У 2022 році в Україні перейменували майже 10 тисяч топонімів | Міністерство культури України

Фахові висновки Експертної комісії. УІНП: Фахові висновки Експертної комісії

Черкаський окружний адміністративний суд у складі головуючого судді Руденко А.В. Справа № 580/172/23: Постанова 25 травня 2023 року: Єдиний державний реєстр судових рішень.

Чорний Дмитро. Радянська людина в Україні: інструменти та методи конструювання специфічної історичної пам'яті (на прикладі «Історії міст і сіл Української РСР», 1960–1970-ті рр.). *Радянське «я» і радянське «ми» між ідеологією і реальністю. колективна монографія.* / заг. ред. Наталії Шліхти, упор. Тетяни Бородіної. Київ: Дух і Літера. 2024. С. 108 – 116.

Шостий апеляційний адміністративний суд. Справа № 580/172/23. Постанова 19 вересня 2023 року: Єдиний державний реєстр судових рішень

Assmann Jan. Communicative and Cultural Memory (2011). Peter Meusburger, Michael Heffernan, Edgar Wunder (Hg.), *Cultural Memories. The Geographical Point of View (Knowledge and Space 4)* Dordrecht; Heidelberg; London; New York. p. 15 – 27.

Darczewska J. *Zawładnąć umysłami i urządzić świat Rosyjska strategia dywersji i dezinformacji.* Warszawa, 2024, Ośrodek Studiów Wschodnich. 256 s.

Yekelchik S. *Stalin's Empire of Memory: Russian-Ukrainian Relations in the Soviet Historical Imagination.* Toronto, 2004, University of Toronto Press. 230 p.

Українському інституту національної пам'яті

Ініціативної групи з
перейменування міста Ватутіне

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, ініціативна група з перейменування міста Ватутіне, від квітня 2015 року підтримуємо прийняття і впровадження законів¹ та системну державну політику, спрямовану на очищення символічного простору України від елементів радянської пропаганди, засудження злочинів нацистського та комуністичного режимів, що розпочали Другу світову війну, вшанування пам'яті борців за незалежність України, та відкритий доступ до архівів репресивних органів, що уможлиблює реабілітацію незаконно репресованих, а отже – відновлення справедливості.

Однаке сім років тому, виступаючи з пропозицією перейменування, ми не здобули підтримку більшості мешканців міста через демографічну специфіку (вихідці з інших, переважно російськомовних регіонів України та СРСР пенсійного віку), їхню освіту (вплив радянської пропаганди у формотворчі роки), культурну орієнтацію (прихильність до телепередач і серіалів держави-агресора, що донедавна вільно поширювалися в Україні, не лише маніпулювали історичною інформацією, а й висміювали зусилля українців з розбудови власної країни і культури).

¹ Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років. Закон України № 316-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 26. С.201; Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Закон України № 317-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 26. С. 219; Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у ХХ ст. Закон України № 314-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 25. С. 182; Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років. Закон України № 315-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 25. С. 191.

Маємо констатувати, що ці чинники частково впливають на мешканців Ватутіного досі. Але нині, в умовах неспровокованого повномасштабного вторгнення росії, масових злочинів проти людяності, знищення історико-культурної спадщини настрої мешканців міста міняються.

Наше місто, засноване після Другої світової війни (історію створення міста і його сьогодення представлено у книжці Олександра Гриценка «Пам'ять місцевого виробництва: трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України») отримало назву внаслідок повоєнної пропаганди та увічнення пам'яті радянських генералів, які стали символами придушення національно-визвольного руху протягом 1920-х років (Ватутін брав активну участь у війні проти залишків армії УНР, повстанців Холодного Яру (За що ненавидимо генерала Ватутіна * Український репортер (ukrreporter.com.ua) та спричинилися до величезних втрат під час вигнання нацистів ("Один генерал дивився на них у бою і плакав": Про те, як Ватутін залив дитячою кров'ю Дніпро | Новини Черкас (kam.inf.ua)).

Враховуючи, що росія активно використовує комуністичну пропаганду про Другу світову війну, зневажає внесок українців у перемогу над нацизмом, називає українців «фашистами» і «нацистами», поширює ненависть до українського народу не лише всередині власної країни, а й на окупованих з 2014 року територіях України і в Криму, задля фізичного знищення і громадян, і культури, вважаємо за необхідне відмовитися від найменування, пов'язаного з державою-агресором.

Ознайомившись із позицією УІНП щодо перейменувань у Києві, викладеними матеріалі «Перейменування вулиць Києва: пропонуємо вдосконалити процедуру та зберегти ряд назв (uinp.gov.ua)», ми поділяємо заявлене у листі УІНП до КМДА «шанобливе ставлення до пам'яті про перемогу над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років».

Водночас, з огляду на необхідність розвінчування радянської пропаганди, що служить основою сучасної агресії росії проти України, та бажання частини мешканців перейменувати наше місто, для нас особливо цінний фрагмент листа на с.3: «В цьому контексті йдеться передусім не про політичні фігури та генералітет Червоної армії, а про простих захисників, зокрема солдатів, офіцерів, лікарів та медсестер».

Найменування заснованого у 1947 році міста іменем генерала Ватутіна, цілком обґрунтоване з погляду радянської пропаганди, ми вважаємо знеціненням ролі простих захисників України під час Другої світової війни.

Збереження цієї назви тепер – загрозливою недбалістю під час російсько-української війни за незалежність, що триває від 2014 року та перейшла у найнебезпечнішу для існування нашої держави стадію.

Підтримуючи рішення Ватутінської міської ради Черкаської області від 28.04.2022 за номером № 26-6/VIII «Про Порядок найменування та перейменування назв населеного пункту, вулиць, провулків, проспектів, площ, скверів, закладів та пам'ятних знаків Ватутінської міської територіальної громади», ми потребуємо експертних висновків від фахівців з УІНП – задля проведення грамотної та ефективної інформаційної кампанії, що допоможе переконати мешканців міста відмовитись від теперішньої назви.

З огляду на викладене вище, просимо вас надати експертні відповіді та рекомендації щодо перейменування:

1. Чому засновані після Другої світової війни українські міста називали на честь радянських воєначальників, а численні міста, села, вулиці та площі теж отримували нові пропагандистські назви замість історичних?

2. Наскільки важливою є проблема перейменування саме зараз – у період нової агресії росії проти України, коли ми опинились перед загрозою знищення нашої країни?

З глибокою повагою та на дію на розуміння,

Ініціативна група у складі:

Голова групи:

 Марія Федівець
к. н. н.

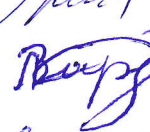
Члени ініціативної групи:

Гар Тамара Гарасювич
філолог, перекладач

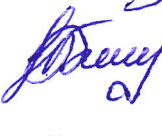
 Костенко Наталія
продавець

 Сергій Гарасюв,
інженер

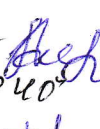
 Лариса Лерок
вчитель інформатики
(вчитель бійця ЗСУ)

 Олександр Боршак,
пенсіонер

 Любова Камушко
(координатор УПРП)

 Тетяна Боршак
підприємець.

 Шарова Оксана Олександрівна
директор КУ. Вапугінський ЦНПРПВирчо

 Лариса Кобаль
підприємець

 Наталія Тодорова
головний економіст НО

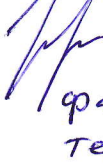
 Юрій Цапка,
пенсіонер

 Наталія Лопатіна
вчитель фізики

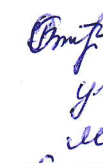
 Юрій Шаров,
директор ЗЗСО / вчитель географії

 Світлана Жукова
лікар

 Валентин Тредін,
вчитель-пенсіонер, бійця ЗСУ

 Гарасюв Дмитро
фахівець з інформаційних
технологій

 Лідія Тредін
маленька бійця ЗСУ

 Олена Талуценко
вчитель української
мови та літератури

 Тетяна Жукова / соціальна педагог

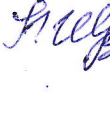
 Райса Лейка
лаборант хімії
ІРАТ ВКВ.

 Ігор Кошак / економіст

 Володимир Врублівський
вчитель ІРАТ ВКВ

 Тамара Стефанюк
економіст
Анатолій Шкуренко
т. о. кар

 Катерина Врублівська
вчителька о.р.

 Катерина Шкуренко
хлібопекар

Николай Зимин
Ботанический сад - гурьевск

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, ініціативна група з перейменування міста Ватутіне, від квітня 2015 року підтримуємо прийняття і впровадження законів¹ та системну державну політику, спрямовану на очищення символічного простору України від елементів радянської пропаганди, засудження злочинів нацистського та комуністичного режимів, що розпочали Другу світову війну, вшанування пам'яті борців за незалежність України, та відкритий доступ до архівів репресивних органів, що уможлиблює реабілітацію незаконно репресованих, а отже – відновлення справедливості.

Одначе сім років тому, виступаючи з пропозицією перейменування, ми не здобули підтримку більшості мешканців міста через демографічну специфіку (вихідці з інших, переважно російськомовних регіонів України та СРСР пенсійного віку), їхню освіту (вплив радянської пропаганди у формотворчі роки), культурну орієнтацію (прихильність до телепередач і серіалів держави-агресора, що донедавна вільно поширювалися в Україні, не

¹ Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років. Закон України № 316-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 26. С.201; Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Закон України № 317-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 26. С. 219; Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX ст. Закон України № 314-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 25. С. 182; Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років. Закон України № 315-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 25. С. 191.

лише маніпулювали історичною інформацією, а й висміювали зусилля українців з розбудови власної країни і культури).

Маємо констатувати, що ці чинники частково впливають на мешканців Ватутіного досі. Але нині, в умовах неспровокованого повномасштабного вторгнення росії, масових злочинів проти людяності, знищення історико-культурної спадщини настрої мешканців міста міняються.

Наше місто, засноване після Другої світової війни (історію створення міста і його сьогодення представлено у книжці Олександра Гриценка «Пам'ять місцевого виробництва: трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України») отримало назву внаслідок повоєнної пропаганди та увічнення пам'яті радянських генералів, які стали символами придушення національно-визвольного руху протягом 1920-х років (Ватутін брав активну участь у війні проти залишків армії УНР, повстанців Холодного Яру (За що ненавидимо генерала Ватутіна * Український репортер (ukrreporter.com.ua) та спричинилися до величезних втрат під час вигнання нацистів ("Один генерал дивився на них у бою і плакав": Про те, як Ватутін залив дитячою кров'ю Дніпро | Новини Черкас (kam.inf.ua)).

Враховуючи, що росія активно використовує комуністичну пропаганду про Другу світову війну, зневажає внесок українців у перемогу над нацизмом, називає українців «фашистами» і «нацистами», поширює ненависть до українського народу не лише всередині власної країни, а й на окупованих з 2014 року територіях України і в Криму, задля фізичного знищення і громадян, і культури, вважаємо за необхідне відмовитися від найменування, пов'язаного з державою-агресором.

Ознайомившись із позицією Українського інституту національної пам'яті щодо перейменувань у Києві, викладеними матеріалі «Перейменування вулиць Києва: пропонуємо вдосконалити процедуру та зберегти ряд назв (uinpr.gov.ua)», ми поділяємо заявлене у листі УІНП до

КМДА «шанобливе ставлення до пам'яті про перемогу над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років».

Водночас, з огляду на необхідність розвінчування радянської пропаганди, що служить основою сучасної агресії росії проти України, та бажання частини мешканців перейменувати наше місто, для нас особливо цінний фрагмент листа на с.3: «В цьому контексті йдеться передусім не про політичні фігури та генералітет Червоної армії, а про простих захисників, зокрема солдатів, офіцерів, лікарів та медсестер».

Найменування заснованого у 1947 році міста іменем генерала Ватутіна, цілком обґрунтоване з погляду радянської пропаганди, ми вважаємо знеціненням ролі простих захисників України під час Другої світової війни.

Збереження цієї назви тепер – загрозовою недбалістю під час російсько-української війни за незалежність, що триває від 2014 року та перейшла у найнебезпечнішу для існування нашої держави стадію.

Підтримуючи рішення Ватутінської міської ради Черкаської області від 28.04.2022 за номером № 26-6/VIII «Про Порядок найменування та перейменування назв населеного пункту, вулиць, провулків, проспектів, площ, скверів, закладів та пам'ятних знаків Ватутінської міської територіальної громади», ми потребуємо експертних висновків від фахівців з УІНП – задля проведення грамотної та ефективної інформаційної кампанії, що допоможе переконати мешканців міста відмовитись від теперішньої назви.

З огляду на викладене вище, просимо вас надати науково-експертні відповіді на питання:

1. Якою була роль генерала Ватутіна у боротьбі проти українського визвольного руху 1920-х років та нацистської окупації?

2. Чи пов'язане іменування міста на честь Ватутіна із радянською пропагандою і викривленням інформації про боротьбу УПА проти нацистів і комуністів?

З глибокою повагою та на дію на розуміння,

Ініціативна група у складі:

Голова групи:

[Signature] *Лилия Соболевська*
к. ю. н.

Члени ініціативної групи:

[Signature] Костенко Наталія
продавець

[Signature] Лариса Серок
вчитель Інформатики
(школа біля ЗСУ)

[Signature] Людмила Камушко
(консультант УПРПП)

[Signature] Шарова Оксана Олександрівна,
директор КУ. Валунський ЦНРПП Вєрхо-

[Signature] Наталія Тударюк
головний спеціаліст ВУРРОС

[Signature] Наталія Володія
вчитель біології

[Signature] Смирнова Оксана
лікар

[Signature] Грещак Валеро
працівник з інформаційних
технологій

[Signature] Ольга Тамушине
вчитель української
мови та літератури

[Signature] Лариса Деліка
лаборант хімічного
аналізу ФРАТ ВКВ

[Signature] Володимир Врублівський
вчитель ПРАТ ВКВ

[Signature] Катерина Врублівська
вихователь д/с.

[Signature] Тар Тамара Таращович
філолог, перекладач

[Signature] Гант Сергій Таращак,
— іменинник

[Signature] Вару Олександр Таркач
пенсіонер.

[Signature] Гант Тетяна Таркач
підприємець.

[Signature] Лариса Коваль
підприємець

[Signature] Юрій Наємко
іменинник

[Signature] Юрій Шаров
директор ЗСО / вчитель географії

[Signature] Валентина Тредіна
вчитель-пенсіонер, дачко
біля ЗСУ

[Signature] Лідія Тредіна
малла біля ЗСУ

[Signature] Тетяна Волчан / соупермаркет

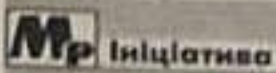
[Signature] Ігор Кошак / судноводій

[Signature] Наталія Стороженко
економіст

[Signature] Анастасія Шкуренко
т/окар

[Signature] Катерина Шкуренко
хмбопекар

Олегию Астахову
Володарский-директор музея

ВАЖЛИВІСТЬ ПЕРЕЙМЕНУВАННЯ МІСТА САМЕ ЗАРАЗ

Небайдужі громадяни звернулися до компетентних органів

Інституту історії України
Національної академії наук України

Ініціативної групи з перейменування міста Ватутіна

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, ініціативна група з перейменування міста Ватутіна, від квітня 2015 року підтримуємо прийняття і впровадження закону та системну державну політику, спрямовану на очищення символічного простору України від елементів радянської пропаганди, засудження злочинів нацистського та комуністичного режимів, що розпочали Другу світову війну, вшанування пам'яті борців за незалежність України, та відкритий доступ до архівів репресивних органів, що уможливило реабілітацію незаконно репресованих, а отже — відновлення справедливості.

Одначе сім років тому, виступаючи з пропозицією перейменування, ми не здобули підтримку більшості мешканців міста через демографічну специфіку (включно з іншими, переважно російськомовними регіонами України та СРСР ленінського віку), бачив осату (вплив радянської пропаганди у форматі роки), культурну орієнтацію (прихильність до телепередач і серіалів держави-агресора, що донедавна вільно поширювалися в Україні, не лише маніпулюючи історичною інформацією, а й висміюючи зусилля українців з розбудови власної країни і культури).

Маємо констатувати, що ці чинники частково впливають на мешканців Ватутинського домі. Але нині, в умовах неспровокованого повномасштабного вторгнення росії, масових злочинів проти людяності, знищення історико-культурної спадщини настрій мешканців міста мінються.

Наше місто, засноване після Другої світової війни (історію створення міста і його з'ясування представлено у книжці Олександра Гриценка "Пам'ять місцевого виробництва: трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України") отримало назву внаслідок повоєнної пропаганди та ушанування пам'яті радянських генералів, які стали символами придушення національно-визвольного руху протягом 1920-х років (Ватутін брав активну участь у війні проти залишків армії УНР повстанців Холодного Яру (Защо не називали генерала Ватутіна? Український репозиторіум ukrainskyirepository.com.ua) та спричинилися до величезних втрат під час вигнання нацистів ("Один солдатів вивезла леза з бою і лезама". Про та, як Ватутін вів дітями кроводібро! Новина "Черкас zakp.net.ua).

Враховуючи, що росія активно використовує комуністичну пропаганду про Другу світову війну, зневажає внесок українців у перемогу над нацизмом, називає українців "фашистами" і "нацистами", поширює ненависть до українського народу не лише всередині власної країни, а й на окупованих з 2014 року територіях України і в Криму, задля фізичного знищення і громадян, і культури, вважаємо за необхідне відмовитися від найменування, пов'язаного з державо-агресором.

Ознайомившись із позицією Українського інституту національної пам'яті щодо перейменувань у Києві, викладеними в матеріалі "Закладення на шляху Києва, проголошено масовою акцією протесту за збереження історичної пам'яті", ми піднімаємо запитання у листі УІНП до КМДА "щодо вжиття заходів до пам'яті про перемогу над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років".

Відзначаючи, з огляду на необхідність розв'язування радянської пропаганди, що служить основою сучасної агресії росії проти України, та бажання частини мешканців перейменувати наше місто, для нас особинно цінний фрагмент листа на с.3: "В цьому контексті йдеться передусім не про політичні фігури та генералітет Червоної армії, а про простих захисників, зокрема солдатів, офіцерів, лікарів та медсестер".

Найменування заснованого у 1947 році міста іменем генерала Ватутіна, цілком обгрунтоване з погляду радянської пропаганди, ми вважаємо знеціненням ролі простих захисників України під час Другої світової війни.

Збереження цієї назви тепер є загрозливою недбалістю під час російсько-української війни за незалежність, що триває від 2014 року та перейшла у найнебезпечнішу для існування нашої держави стадію.

Підтримуючи рішення Ватутинської міської ради Черкаського обласного центру зайнятості від 26.04.2022 за номером № 26-6/VIII "Про Порядок найменування та перейменування назв населеного пункту, вулиць, провулків, проспектів, площ, скверів, закладів та пам'ятних знаків Ватутинської міської територіальної громади", ми потребуємо експертних висновків від фахівців з УІНП, задля проведення грамотної та ефективної інформаційної кампанії, що допоможе переконати мешканців міста відмовитися від теперішньої назви.

З огляду на викладене вище, просимо вас надати науково-експертні відповіді на питання:

- 1. Якою була роль генерала Ватутіна у боротьбі проти українського визвольного руху 1920-х років та нацистської окупації?
- 2. Чи пов'язане іменування міста на честь Ватутіна із радянською пропагандою і викривленням інформації про боротьбу УПА проти нацистів і комуністів?

З глибокою повагою та надією на розуміння,
Ініціативна група у складі:
Голова групи:

[Signature]

Члени ініціативної групи:

- [Signatures of initiative group members]*

* Про доступ до архівів репресивних органів комуністичного тоталітарного режиму 1917-1991 років. Закон України № 316-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 26. С.201. Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки. Закон України № 317-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 26. С. 219. Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у Ю. С. Закон України № 314-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 25. С. 182. Про ушанування героїв та учасників війни Другої світової війни 1939-1945 років. Закон України № 315-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 25. С. 191.

Українському інституту національної пам'яті

Ініціативної групи з перейменування міста Ватутіна

ЗВЕРНЕННЯ

Ми, ініціативна група з перейменування міста Ватутіна, від квітня 2015 року підтримуємо прийняття і впровадження закону та системну державну політику, спрямовану на очищення символічного простору України від елементів радянської пропаганди, засудження злочинів нацистського та комуністичного режимів, що розпочали Другу світову війну, вшанування пам'яті борців за незалежність України, та відкритий доступ до архівів репресивних органів, що уможливило реабілітацію незаконно репресованих, а отже — відновлення справедливості.

Одначе сім років тому, виступаючи з пропозицією перейменування, ми не здобули підтримку більшості мешканців міста через демографічну специфіку (включно з іншими, переважно російськомовними регіонами України та СРСР ленінського віку), бачив осату (вплив радянської пропаганди у форматі роки), культурну орієнтацію (прихильність до телепередач і серіалів держави-агресора, що донедавна вільно поширювалися в Україні, не лише маніпулюючи історичною інформацією, а й висміюючи зусилля українців з розбудови власної країни і культури).

Маємо констатувати, що ці чинники частково впливають на мешканців Ватутинського домі. Але нині, в умовах неспровокованого повномасштабного вторгнення росії, масових злочинів проти людяності, знищення історико-культурної спадщини настрій мешканців міста мінються.

Наше місто, засноване після Другої світової війни (історію створення міста і його з'ясування представлено у книжці Олександра Гриценка "Пам'ять місцевого виробництва: трансформація символічного простору та історичної пам'яті в малих містах України") отримало назву внаслідок повоєнної пропаганди та ушанування пам'яті радянських генералів, які стали символами придушення національно-визвольного руху протягом 1920-х років (Ватутін брав активну участь у війні проти залишків армії УНР повстанців Холодного Яру (Защо не називали генерала Ватутіна? Український репозиторіум ukrainskyirepository.com.ua) та спричинилися до величезних втрат під час вигнання нацистів ("Один солдатів вивезла леза з бою і лезама". Про та, як Ватутін вів дітями кроводібро! Новина "Черкас zakp.net.ua).

Враховуючи, що росія активно використовує комуністичну пропаганду про Другу світову війну, зневажає внесок українців у перемогу над нацизмом, називає українців "фашистами" і "нацистами", поширює ненависть до українського народу не лише всередині власної країни, а й на окупованих з 2014 року територіях України і в Криму, задля фізичного знищення і громадян, і культури, вважаємо за необхідне відмовитися від найменування, пов'язаного з державо-агресором.

Ознайомившись із позицією УІНП щодо перейменувань у Києві, викладеними в матеріалі "Закладення на шляху Києва, проголошено масовою акцією протесту за збереження історичної пам'яті", ми піднімаємо запитання у листі УІНП до КМДА "щодо вжиття заходів до пам'яті про перемогу над нацизмом у Другій світовій війні 1939-1945 років".

Відзначаючи, з огляду на необхідність розв'язування радянської пропаганди, що служить основою сучасної агресії росії проти України, та бажання частини мешканців перейменувати наше місто, для нас особинно цінний фрагмент листа на с.3: "В цьому контексті йдеться передусім не про політичні фігури та генералітет Червоної армії, а про простих захисників, зокрема солдатів, офіцерів, лікарів та медсестер".

Найменування заснованого у 1947 році міста іменем генерала Ватутіна, цілком обгрунтоване з погляду радянської пропаганди, ми вважаємо знеціненням ролі простих захисників України під час Другої світової війни.

Збереження цієї назви тепер є загрозливою недбалістю під час російсько-української війни за незалежність, що триває від 2014 року та перейшла у найнебезпечнішу для існування нашої держави стадію.

Підтримуючи рішення Ватутинської міської ради Черкаського обласного центру зайнятості від 26.04.2022 за номером № 26-6/VIII "Про Порядок найменування та перейменування назв населеного пункту, вулиць, провулків, проспектів, площ, скверів, закладів та пам'ятних знаків Ватутинської міської територіальної громади", ми потребуємо експертних висновків від фахівців з УІНП, задля проведення грамотної та ефективної інформаційної кампанії, що допоможе переконати мешканців міста відмовитися від теперішньої назви.

З огляду на викладене вище, просимо вас надати експертні відповіді та рекомендації щодо перейменування:

- 1. Чому засновані після Другої світової війни українські міста називали на честь радянських воєначальників, а численні міста, села, вулиці та площі теж отримували нові пропагандистські назви замість історичних?
- 2. Наскільки важливо є проблема перейменування саме зараз — у період нової агресії росії проти України, коли ми опинилися перед загрозою знищення нашої країни?

Висновок з офіційного протесту проти перейменування міста Ватутіна. Висновок з офіційного протесту проти перейменування міста Ватутіна. Висновок з офіційного протесту проти перейменування міста Ватутіна. Висновок з офіційного протесту проти перейменування міста Ватутіна.

МР Робота

Шукаємо роботу в умовах війни

Пошук роботи в умовах воєнного стану — важка справа, проте знайти необхідну вакансію цілком реально. Щоб зрозуміти, куди рухатися та що робити, треба усвідомити, які можливості у вас є. Насамперед треба бути готовим до активного пошуку роботи. А саме самостійно моніторити пропозиції про роботу на сайтах з пошуку роботи, телеграм-каналів, ботів, ЗМІ, розосередити резюме на закладі, які закликають звернутися безпосередньо до роботодавця.

Значно в цій сфері хотілося б працювати, потрібно насамперед, вивчити ринок праці та перейти до пошуку підходящих вакансій.

Де знайти роботу під час війни?

Насамперед можна звернутися до Державної служби зайнятості. Кар'єрні радники, здійснюють підбір підходящої роботи, запропонують вакансії відповідно до попередньої досвід, умов, навичок особистості та потреби ринку праці. Аж до допомоги, в пошуку роботи та прашає заступати — один з пріоритетних напрямків роботи, які служба зайнятості надає громадянам.

Загалом з січня по травень 2022 року Ватутинською міською філією Черкаського обласного центру зайнятості працювало понад 120 осіб, з них 5 — внутрішньо-деміційних.

Для пошуку роботи пропонуємо скористатися новим телеграм-каналом "Робота зараз. Державна служба зайнятості". Щоб обрати підходящу роботу, потрібно перейти за посиланням: <https://t.me/worknowdsc>.

Роботодавці також можуть подати вакансію через чат-бот: @DCSWorkNowBot. Саме тут розміщені актуальні пропозиції роботи з усієї України. Задля чат-боту пошуку роботи можуть зробити підписку на вакансії за регіоном чи галуззю.

Користуючись провідними сайтами з пошуку роботи, які оновлюються в режимі реального часу, українці можуть забезпечити себе роботою. Найпопулярніші з них: work.ua, roboota.ua, grc.ua, novarobota.ua, pidbir.com.

Державні послуги онлайн — це швидко та зручно. Для власників цифрового підпису доступна реєстрація в службі зайнятості як безробітного на порталі Дія. Станом на 3 червня 2022 року кількість безробітних, зареєстрованих Ватутинською міською філією Черкаського обласного центру зайнятості, становить 482 особи, з них на порталі Дія 23 особи. Додаткова онлайн послуга надає можливість спростити процедуру звернення безробітних до центру зайнятості для реєстрації та призначення допомоги по безробіттю.

Глобально — не втрачайте оптимізму, продовжуйте пошук роботи, діліться на свій досвід з різних боків та гнучко підлагодьте до процесу пошуку. Аж до перемоги, ми робимо свій внесок у швидку перемогу та допомагаємо нашій державі.

Ватутинська міська філія Черкаського ОЦЗ

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

вул. Липська, 16, м. Київ, 01021, тел. (044) 253-15-63, факс (044) 254-05-85,
e-mail: uinp@memory.gov.ua, <https://uinp.gov.ua>, код ЄДРПОУ 39389301

№ _____
На № _____ від _____

Ініціативна група з переіменування міста Ватутіно

tamara.harastovych@gmail.com

Український інститут національної пам'яті розглянув лист Ініціативної групи з переіменування міста Ватутіно від 30.05.2022 та повідомляє.

Топографічні назви на честь російських та радянських діячів широко використовувалися тоталітарним комуністичним режимом з метою пропаганди своєї ідеології, підміни історичних сенсів, насадження у суспільній свідомості ідеї виключної ролі російської (радянської) культури та непереможності «російської зброї».

Продовження ведення імперської політики сучасною росією дало себе знати анексією Криму, початком воєнних дій на сході України у 2014 році та вилилося у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року.

Перебіг подій показує, що видалення «імперських маркерів» з публічного простору прямо пов'язане з безпекою України.

До таких «маркерів» відноситься і Ватутін Микола Федорович (1901-1944) - особа, яка причетна до встановлення радянської влади на території України (навчався у Полтавській піхотній школі, в складі якої брав участь у бойових діях на Луганщині; з 1920 р. – в Червоній армії).

Водночас його діяльність пов'язана з опором та вигнанням нацистських окупантів з України (під керівництвом Ватутіна М.Ф. війська Воронежського (з жовтня 1943 р. – 1-го Українського) фронту брали участь у битві за Дніпро, вигнанні нацистів з Києва та подальших операціях з вигнання німецьких окупантів із Правобережної України) та відповідно до пп. «є» п. 4 частини першої ст. 1 Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» за формальними ознаками не підпадає під встановлені законодавством обмеження.

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 2B6C7DF9A3891DA10400000776F8B00A9889902

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2021 16:33:45 по 26.10.2022 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

№ 785/2.1-04-22 від 01.07.2022

Разом з тим Ватутінська міська рада може ініціювати перейменування м. Ватутіне у загальному порядку відповідно до чинного законодавства. Порядок зміни назви населеного пункту врегульовано Конституцією України та Законами України "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про географічні назви" та Положенням про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР, затвердженим Указом Президії Верховної Ради УРСР від 12 березня 1981 року, яке діє в частині, що не суперечить Конституції та законам України, та іншими нормативно-правовими актами.

Згідно з пунктом 29 частини першої статті 85 Конституції України вирішення питання щодо утворення і ліквідації районів, встановлення і зміни меж районів і міст, віднесення населених пунктів до категорії міст, найменування та перейменування населених пунктів і районів належить до повноважень Верховної Ради України.

Підстави перейменування населених пунктів визначаються частиною одинадцятою статті 5 Закону України «Про географічні назви», відповідно до якої «перейменування географічних об'єктів здійснюється у випадку: повторення назв однорідних географічних об'єктів у межах однієї адміністративно-територіальної одиниці; необхідності повернення окремим географічним об'єктам їхніх історичних назв; істотної зміни функції або призначення географічного об'єкта; необхідність приведення назви географічного об'єкта у відповідність із вимогами Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Згідно зі ст. 8 вказаного Закону, пропозиції про перейменування можуть вносити органи влади, підприємства, установи, організації та громадяни України. Цією ж статтею визначено порядок перейменування географічного об'єкта.

В.о. Голови

Максим ЯРМИСТИЙ

Юрій Приходнюк (044) 290 25 89

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 2B6C7DF9A3891DA104000000776F8B00A9889902
Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 26.10.2021 16:33:45 по 26.10.2022 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

№ 785/2.1-04-22 від 01.07.2022

служби начальником штабу він знову направлений до Академії ім. М.В.Фрунзе на оперативний факультет. Потім навчався в Академії Генштабу РСЧА, яку закінчив 1937 року. У 1938 році полковник Ватутін призначається начальником штабу Київського особливого військового округу.

Під час Другої світової війни, а саме радянсько-німецької збройної агресії проти Польщі, призначений начальником штабу Українського фронту (від 17 до 28 вересня 1939 р.), а в липні 1940 року вже в званні генерал-майора, — начальником Оперативного управління й заступником начальника Генерального штабу Червоної армії. Пізніше він став першим заступником начальника Генерального штабу РСЧА.

У лютому 1941 року генерал-лейтенанта Ватутіна нагороджено орденом Леніна.

Від 30 червня 1941 — начальник штабу Північно-Західного фронту. Брав активну участь в обороні Новгород, очоливши оперативну групу військ, що діяла там. Під його керівництвом здійснювалися контрудари проти німецького корпусу генерала Манштейна, в результаті яких німецькі війська зазнали втрат на підступах до Ленінграда. За організацію опору в районі Новгород і Калініна генерал-лейтенанта Ватутіна нагороджено орденом Червоного Прапора

У травні-липні 1942 року — заступник начальника Генштабу і представник Ставки ВГК на Брянському фронті. Від 14 липня до жовтня 1942 року командував Воронежським фронтом.

Під час Сталінградської битви М.Ватутін командував Південно-Західним фронтом. Його війська у взаємодії з військами Сталінградського і Донського фронтів брали участь в оточенні 330-тисячного угруповання противника під Сталінградом.

28 січня 1943 року М.Ф.Ватутіна нагороджено орденом Суворова I-го ступеня, а згодом присвоєно звання генерала армії.

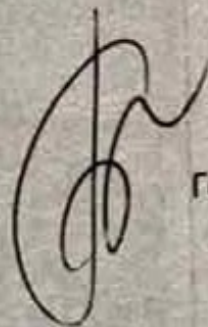
22 березня 1943 року Ватутін знов призначений командувачем Воронежського фронту. Влітку 1943 року в період оборонної битви на Курській дузі війська фронту відбили потужні удари противника, під час контрнаступу успішно прорвали глибоко ешелоновану оборону Вермахту.

Під керівництвом Ватутіна війська Воронежського (з жовтня 1943 року — 1-го Українського) фронту брали участь у битві за Дніпро, Київській наступальній операції (жовтень-листопад 1943 року), а також у наступних операціях з вигнання німецьких військ та їх союзників із Правобережної України. У взаємодії з 2-м Українським фронтом на чолі з Конєвим війська 1-го Українського фронту в січні-лютому 1944 року брали участь у Корсунь-Шевченківській операції. Ця операція увійшла в історію як приклад досягнення оперативного успіху ціною великих втрат своїх солдатів і техніки. За повної переваги над противником у повітрі (у німців не вистачало авіації), переважання в танках учетверо (понад 800 радянських проти близько 200 німецьких), колосальної переваги в артилерії і живій силі (вчетверо) втрати німців становили 30 тисяч (зокрема, 19 тис. загиблих) і майже вся техніка, радянські війська втратили понад 600 танків, 80 тисяч особового складу. (24 тис. загиблих). Більше того, великій групі німців (серед них 11 тис. поранених) на чолі з командувачем, генералом Штеммерманном (загинув під час прориву в ніч з 17 на 18 лютого), вдалося вирватися з оточення і взяти участь у боях проти радянських військ. Невдачі з ліквідацією оточеного угруповання були приписані недбалості нижчих чинів Червоної армії.

29 лютого 1944 року Ватутін виконував огляд частин фронту, того самого дня відбулась зустріч із командувачем 13 армії генералом М.П.Пуховим та його штабом у Рівному. Згідно зі свідченнями генерала К.Крайнюкова, члена військової ради фронту, який був із Ватутіним у цю мить, колона у складі чотирьох машин та десятих осіб охорони виїхала з Рівного надвечір у напрямку Славути, де розташовувався штаб 60-ї армії. Приблизно на півдорозі Ватутін запропонував скоротити відстань, рушивши путівцем замість довгої дороги через Новоград-Волинський. Колона потрапила під обстріл засідки воїнів УПА під командуванням майора УПА "Енея" біля села Милятин Острозького району Рівненської області, де Ватутін зазнав важкого поранення в ліве стегно. Його перевезли до найближчого великого шпиталю в Рівному, де виконали першу операцію, а потім переправили до Києва, де він перебував під постійним наглядом головного хірурга РСЧА академіка М.Н.Бурденка та його заступника генерал-майора медичної служби В.М.Шамова.

Згодом стан Ватутіна почав погіршуватися внаслідок сепсису. 15 квітня 1944 року він помер у київському військовому шпиталі №3582, розташованому на території київської школи 138.

Заступник директора Інституту історії України
НАН України
член-кореспондент НАН України

Геннадій БОРЯК

Відповідь підготували: кандидат історичних наук, ст. наук. співробітник В.Гінда, зав. відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України, доктор історичних наук, професор О.Лисенко

Питальник

Розроблений у рамках проєкту **Декомунізація топонімів у малих містах України: аналіз можливостей і викликів на конкретному прикладі**

Чи дозволяєте Ви вказувати Ваше ім'я та прізвище в Аналітичному огляді, що буде підготовлений за результатами цього опитування?

Ви народилися у цьому місті? На який період припали Ваше дитинство і юність? Які асоціації тепер викликають у Вас ті часи?

Якщо Ви зростали тут і навчалися у міській школі, чи цікавилися Ви раніше історією міста, області?

Якщо цікавились, то звідки брали інформацію? У школі, місцевих газетах, бібліотеках, в музеї?

Можливо, Ви потрапили сюди в дорослому віці, як працівник одного із підприємств? Що пам'ятаєте найвиразніше? Колег по роботі, друзів, міські свята, облаштування побуту? Інше?

Чи замислювалися Ви раніше про назву міста? Чи вона була звичною? Такою, що не викликала сумнівів або запитань?

З чим насамперед у вас асоціюється Микола Ватутін?

Чи траплялися Вам публікації про використання росіянами історії Другої світової війни, у тому числі життєписів воєначальників, у сучасній війні проти України?

Чи відчуваєте Ви потребу в додаткових знаннях про минуле?

На Ваш погляд, чи впливало б на Ваше ставлення до минулого рідного міста чи історії України, якби у Вас були можливості й час отримувати більше інформації?

Що важливіше, на Ваш погляд зручність, звичка, чи зміни, спричинені новими обставинами?

Назвіть, будь ласка, основні джерела інформації, з яких Ви дізнаєтеся про історичні події та особистостей? На Ваш погляд, чого більше у цих джерелах: фактів чи емоцій? Як Ви їх розрізняєте?

Чи ви знали про попередні ініціативи з перейменування – після початку росіянами війни на Сході України у 2014 році та схвалення Законів про декомунізацію у 2015 році?

Якщо знали, то яким було Ваше ставлення до них?

Чи підтримували Ви ініціативу з перейменування, що з'явилася у 2022 році, після повномасштабного вторгнення Росії в Україну?

Якщо підтримували, в чому брали участь особисто: громадські обговорення, голосування у міськраді, збирання підписів за перейменування, інформування містян про історичні події та особу Ватутіна у неформальному спілкуванні?

Як Ви оцінюєте дискусії та суперечки навколо перейменування? Як необхідні елементи процесу, чи як причини порушення спокою?

Наскільки Ви особисто готові брати участь у подальших дискусіях про історію міста?

Наскільки запитання про Ваше ставлення до подій та особистостей минулого впливають на Ваш емоційний стан?

Як Ви сприймаєте дискусії про історію, що відчуваєте більшою мірою: співчуття, страх, гордість, обурення? Інше?

Якщо Ви не підтримували перейменування, якими були Ваші основні аргументи проти? Чи змінилося Ваше ставлення за останній рік? Наскільки змінилися Ваші аргументи?

Чи бачите Ви потребу в існуванні середовища, де можна було б коректно дискутувати про різні події минулого, зберігаючи повагу до інших аргументів та поглядів?

Дякую за Ваш час і відповіді.